

30. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan kokoonpano, kokoukset ym. Museolautakuntaan kuuluivat v. 1959 puheenjohtajana fil. tri Eino Suolahti, varapuheenjohtajana prof. Nils Wickberg sekä jäsenenä tekstiilitait. Rauha Aarnio, rva Tellervo Henriksson sekä tait. Tapio Tapiovaara. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli rva Hellä Meltti. Lautakunnan sihteerinä toimi museonhoitaja Helmi Helminen.

Lautakunta kokoontui vuoden aikana 8 kertaa. Pöytäkirjojen pykäläluku oli 123. Kirjeitä saapui 225 ja lähetettiin 210.

Esitykset. Museolautakunta teki kertomusvuoden aikana esityksiä, jotka koskivat: Hakasalmen huvilassa kertomusvuonna tehtäviä vuosikorjauksia (9. 3. 24 §); määrärahan saamista Helsingin historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten luetteloimista varten ja määrärahan loppuerän siirtämistä v. 1960 käytettäväksi (28. 4. 48 §, 14. 12. 118 §); varastotilan hankkimista kaupunginmuseon käyttöön (14. 9. 73 §) sekä museonhoitajan viran siirtämistä ylempään palkkaluokkaan (19. 10. 90 §).

Lausunnot. Museolautakunta antoi kertomusvuoden aikana lausuntoja, jotka koskivat: helsinkiläisarkkitehtuurin valokuvauttamista varten v:n 1959—1960 aikana tarvittavaa määrärahaa (19. 5. 61 §); Helsingissä olevien museoiden mainostuksen ym. yleisöpalvelun tehostamista (14. 9. 72 §); ns. Mosabackan torpan säilyttämistä museonähtävyytenä (19. 10. 91§) sekä eräiden Lauttasaarella sijaitsevien historiallisten muistomerkkien hoitamista (14. 12. 108 §).

Henkilökunta. Kaupunginmuseon henkilökunta ei vuoden aikana vaihtunut eikä uusia virkoja perustettu museoon.

Museonhoitaja Helmi Helminen edusti kaupunginmuseota Kansainvälisen museoliiton yleiskokouksessa Tukholmassa 1.—8. 7. sekä Suomen Museoliiton vuosikokouksessa Vammalassa 15.—16. 8.

Kokoelmien karttuminen. Kaupunginmuseon kokoelmiin lahjoitettiin tai hankittiin ostamalla yhteensä 478 esinettä. Nämä jakaantuivat eri pääryhmiin seuraavasti: kirjallisuutta 49, karttoja 1, rakennus- ja mittapiirustuksia 1, öljymaalauksia, vesiväritöitä ja piirroksia 61, muotokuvia 11, asemakaava- ja rakennusmalleja 3, kunnia-, virka- ym. merkkejä 14, mitaleja ja rahoja 13, sinettejä ja leimasimia 4, huonekaluja 37, kulta-, hopea- ja tinaesineitä 16, lasia ja posliinia 14, talous- ja työkaluja 49, koneita ja kojeita 6, virka- ja asepujuja 1, puvustoa ja käsitöitä 31, leluja, pelejä yms. 31, rakennustenosia 5, maalöytöjä 16 sekä arkistoinaistoa 115. Kuva-arkistoon saatiin yhteensä 2 715 numeroa, valokuvanegatiiveja vedoksineen oli 2 179, valo-

kuvia ilman negatiivia 200, värinegatiiveja 45, mikrofilmejä 39 sekä kuvalaattoja 252. Näihin lukuihin ei sisälly se kaupungin historian kannalta erittäin kiintoisa kokoelma, jonka museo sai lahjoituksena työnjohtaja Wihtori Wartiaisen kuolinpesältä talosta Vegankatu 3.

Vielä suuremmassa määrin kuin aikaisemmin saatiin kertomusvuonna lahjoituksina arvokkaita lisää museon kokoelmiin. Kultaajamestari Akseli Savolainen jätti kuollessaan perinnöksi museolle kultaajantyökälunsa, kunniakirjansa, mitalinsa ym. esineistöä. Toinen arvokas kokoelma, joka saatiin rva Anna Ranckenilta, sisältää Ranckenin ja Brakelin suvulle kuuluneita muotokuvia, piirroksia, lippaita, arkkuja, vaakunasinettejä ja konsuli Thorsten Brakelille kuuluneen vaakunasormuksen. Tunnetun koulumiehen, Efraim Jacobsonin lesken, rva Héléne Rotkirch-Jacobsonin jälkisäädöksen mukaan museo peri arvohuonekaluja, mattoja, hopea- ja tinaesineitä sekä taideteoksia, jotka testamentin ehdon mukaan oli järjestettävä yhtenä ryhmänä erikseen näytteille. Tilanomistaja Hans W. Brummerilta saatiin talon Aleksanterinkatu 14 ullakolle kertynyttä irtaimistoa, pääasiassa taloustavaraa. Neidit Greta ja Thora Höijer rikastuttivat museon arkistoa arkkit. Th. Höijerille kuuluneilla kokoelmilla. Aessori Harry Jack lahjoitti varat. Rudolf Jackin papereista löytyneen ruotsinkielisen runon, joka oli omistettu valtioneuvoksetar Aurora Demidoffille. Suomen Messut Osuuskunnalta saatiin lahjana ryijy, joka oli somistanut messujen ylitoimitsijan työhuonetta v. 1920 ensimmäisten messujen aikana. Kaunis, persoonallinen kokoelma tushipiirroksia v:lta 1936 ja 1939 saatiin taiteilija Maggie Gripenbergin lahjoituksena museoon. Taiteilija Gripenbergin piirtämistä pihanäkymistä useimmat ovat jo hävinneet Helsingin kaupunkikuvasta. Helsingin lastentarhainopettajien valmistama lastentarhan malli 1920-luvulta siirtyi Työväensuojelu- ja huoltoäyttelyn lahjana museolle.

Museon kokoelmia kartuttivat lahjoituksillaan edellisten lisäksi seuraavat henkilöt, virastot ja laitokset sekä yhtymät: valokuvaaja C. Grünberg, hienomekaanikko Rafael Holmberg, kaupunginkanslia, satamalaitos, Suomenlinnan kansakoulu, Helsingin Marttayhdistys, neidit Hilikka Ilvesvaara ja Thelma Leino, rva Maunula, tri Sylvi Möller, toim.apul. Taimi Partanen, fil.maist. Leo Pesonen, toimittaja V. Pettersson, pääesikunnan valistus- ja liikuntakasvatusosasto, nti Anna Qvist, Suomen Farmaseuttinen yhdistys, taiteilija Tapio Tapiovaara, Oy. Tilgmann Ab., lehtori Aarne Tuovinen, Unkarin Kansallismuseo, työnjoht. Paavo Veijonen, kassanhoit. Pirkko-Kaarina Viinikainen, rva Toini Wilen, dos. Toivo Vuorela ja tri S. Åström.

Julkaisujaan lähettivät museolle jatkuvasti Helsingin Lääkäriyhdistys, Helsingin Osuuskauppa, Historisches Museum Bern, Historisches Museum der Stadt Wien, Hämeen Museo, Kulutusosauksuntien Keskusliitto, Kuopion Isänmaallinen Seura, Københavns Bymuseum, Lahden kaupunginmuseo, Nordiska Museet, Oslo Bymuseum, Osuusliike Elanto, Oy. Perkko Ab., Oy. Stockmann Ab., Stockholms Stads-museum ja Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskunta.

Ostot, joita kertomusvuonna tehtiin, kohdistuivat pääasiassa Helsinkiä kuvaavaan taiteeseen. Näistä ostoista olivat huomattavimmat Berndt Lindholmin puistokuva v:lta 1872 ja Magnus v. Wrightin v. 1866 maalaama öljymaalauk Stansvikista sekä Eliel Saarisen Helsingin rautatieaseman julkisivua esittävä piirustus v:lta 1913. Alex Rappin kokoelmaa museossa täydennettiin, samoin ostettiin Rudolf Åkerblomin kokoelmaan lisää 10 Helsinki-aiheista piirrosta. Karttakokoelmiin hankittiin

kaunis Helsingin kartta, jonka oli piirtänyt v. 1829 kuollut Carl Emil Brunow. Kulta-kokoelmiin ostettiin 4 Helsingissä valmistettua koruesinettä. Muista ostoista mainittakoon rokokoolipasto ja 6 kustavilaista tuolia.

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Saadakseen Helsingin panoraamakokoelmiinsa uutta vertailuaineistoa museo valokuvautti kertomusvuonna uudelleen sellaisia näkymiä, joita oli järjestelmällisesti kuvattu viimeksi v. 1909. Tällaisia olivat mm. näkymät Tuomiokirkon tornista ja palotornista. Lisäksi otettiin kuvat Stadionin tornista ja Hotelli Tornin tornista eri ilmansuuntiin. Mannerheimintien läntisen sivun ja myös poikkikatujen valokuvaus toimeenpantiin koko kadun pituudelta. Eräitä alueita kaupungista, kuten Pitäjänmäkeä, Oulunkylää, Lehti- ja Kuusisaarta sekä Pasilaa, valokuvattiin kokonaisuuksina. Uusista rakennusalueista valokuvattiin etenkin Haagaa ja Herttoniemeä. Sisäkuvauksista mainittakoon Kalevan talon sisäkuvaus sekä Katariinankatu 3:ssa sijainneen vanhan parturiliikkeen kuvaus. Rakennustaiteellisia ja -teknillisiä yksityiskohtia talletettiin valokuvaamalla mm. Puotinkylän kartanoa ja ns. Brummerin taloa Aleksanterinkatu 14:ssä. Mainosvalokuvaaja Eino Heinonen luovutti museolle suuren kuvakokoelman, jossa oli kuvattuna varsinkin Hermannin, Vallilan ja Sörnäisten elämää ja ihmisiä.

Museon kokoelmiin kuuluvista esineistä valmistui 105 uutta negatiivia, etupäässä arvokkaimmista kertomusvuonna hankituista ja saaduista esineistä.

Museon kuva-arkiston luettelointia jatkettiin. Uusia negatiiveja selvitettiin ja numeroitiin 1 565 kpl. Rivirekisteriin kirjoitettiin puhtaaksi lisää 2 003 liuskaa, joten saatiin valmiiksi 3 462 hakusanaliuskaa. Kuva-arkistosta toimitettiin tilaajille valokuvia yhteensä 287 eri aiheesta. Kuvatilauksia oli 56, lisäksi teetettiin 61 reproduktionegatiivia, jotka liitettiin arkistoon.

Kokoelmien hoito ym. Puku- ja käsityökokoelman inventointia kortisto- ja paikaluetteloiden varten jatkettiin, samalla osa kokoelmista puhdistettiin ja sijoitettiin uusiin säilytyslaatikoihin. Tässä työssä oli museoharjoittelija Raili Pyötsiä, joka myös avusti hopea-, tina-, lasi- ym. kokoelmien hoidossa. Taiteilija Huldra Törnudd teki sekä näytteillä olevista että varastoiduista esineistä piirroksia kortistoluetteloon, laati sijoituspiirustukset puvustokaapeista sekä inventoi hopea-, lasi- ja posliini-esinevarastot. Lisäksi hän valmisti guache-maalauksia Hakasalmen huvilan vanhoista ovenriivoista, lukoista yms. sekä eräistä museoesineistä, joista samalla tehtiin mittapiirustukset. Taiteilija Oskari Niemi puhdisti ja kunnosti neljä taulukokoelmiin kuuluvaa maalausta. Edelleen käytettiin museon kokoelmiin kuuluvien suurikokoisten rautaesineiden käsittelyyn vuoden aikana yhteensä 900 työtuntia. Konservointityötä johti maist. Jorma Savola.

Ins. Heikki Raevaara valmisti 63 stereonegatiivien oikaisuveidosta, jotka vastasivat mittapiirustuksia mittakaavassa 1:50 ja 1:100.

Kaupunginhallitus oli kehottanut kaupunginmuseota yhteistoiminnassa kiinteistöviraston asemakaavaosaston kanssa laatimaan luettelon kaupungin sivistyshistoriallisesti arvokkaista rakennuksista sekä myöntänyt sitä varten 495 400 mk:n suuruisen määrärahan. Museolautakunta valitsi tehtävän suorittajiksi maist. Aarne Heimalan ja yliopp. Kari Tarkiaisen. Työ aloitettiin 1. 6. ja luettelon käsikirjoitus valmistui vuoden loppuun mennessä. Sen täydennys-, tarkistus- ym. työt siirtyivät seuraavaan vuoteen. Inventoimistyön rinnalla täydennettiin museon toimesta säilytettäväksi esitettäviä rakennuksia koskevaa kuvastoa.

Osallistuminen näyttelyihin. Museolautakunta päätti lainata 13. 3. avattuun ja 4 viikkoa avoinna olleeseen näyttelyyn »Suomalaista rokokoota ja romantiikkaa» Nils Schillmarkin erään maalauksen.

Helsingin Marttayhdistyksen Sokoksen tavaratalon näyttelyhalliin järjestämä 60-vuotisnäyttely, jonka nimenä oli »Koti vuosisadan vaihteessa ja nyt», sisälsi kaupunginmuseon erikoisnäyttelynä olohuoneen ja ruokasalin sisustuksen. Esillepantu esineistö tässä ja näyttelyn muissa osastoissa valittiin museon varastoiduista kokoelmista. Näyttelyssä käyneitä oli 15 035 henkeä.

Lisäksi lähetti kaupunginmuseo København Bymuseum'in 15. 2. 1959—6. 1. 1960 avoinna olleeseen näyttelyyn, jonka aiheena oli joulukuusi eri maissa ja joulunviettoon liittyvät muut juhla-aiheet, jouluaiheisia kuvia ja erilaisia joulukuusen koristeita, mm. olkkikoristeita.

Vierailut, opastukset ja käynnit museossa. Joukko Kansainvälisen museoliiton Tukholmassa 1.—8. 7. pidettyyn kokoukseen osallistunutta museoväkeä aina Amerikkaa ja Aasiaa myöten vieraili myös Helsingin kaupunginmuseossa kertomusvuoden kesällä. Useimmat vieraista saivat pyytämänsä valokuvat museon näytteillepanosta ja kaikille jaettiin Helsinkiä koskevaa kirjallisuutta.

Suomen Museoliiton Helsingissä 2.—4. 6. järjestämien museoteknillisten neuvotelupäivien osanottajille, yhteensä n. 30 henkilölle, järjestettiin Kaupunginkellarissa kahvitilaisuus, jota edelsi tutustuminen kaupungin museon näytteillepanoon, valaistukseen ym. museoteknillisten kysymysten ratkaisuihin.

Kaupungin vieraana ollut Tukholman kaupungin valtuuskunta kävi kaupunginmuseossa 13. 8. Prof. Ragnar Rosén esitteli museokokoelmien valossa Helsingin historiaa. Kokoelmien esittely suoritti museonhoitaja.

Kokoelmat olivat avoinna päivittäin klo 12—16, torstaisin lisäksi klo 18—20, jolloin pääsy museoon oli maksuton. Joulukuun 19 p:stä loppiaiseen oli museon yläkeran huoneissa kynttilävalaistus ja joulukukkia, alakerroksen mallisalissa taas hohti Katajanokan tähtipoikien joulutähden mukaan valmistettu tähti. Ammattikunta-huoneessa oli avoinna albumi, johon oli järjestetty yleisön katseltavaksi joulu- ja uudenvuodenkortteja 1880-luvulta nykypäiviin.

Museon kokoelmiin tutustui kertomusvuonna kaikkiaan 9 168 kävijää, joista maksaneita oli 4 618. Eniten kävijöitä, 1 240, oli maaliskuussa ja vähiten joulukuussa. »Helsingin päivänä» 12. 6., jolloin pääsy museoon oli kaikille vapaa, oli kävijöitä 1 083 henkeä.

Kaupungin kansakoulujen luokkia kävi museossa 24, oppilasmäärän ollessa 728. Oppikouluista kävi samoin 24 luokkaa, joiden yhteinen oppilasmäärä oli 753. Maaseudulta tuli lisäksi kuudesta eri koulusta yhteensä 117 oppilasta. Koululaisryhmien lisäksi kävi museossa 11 muuta opintoryhmää, joissa osanottajia oli 284.

Eri yhdistysten jäsenilleen järjestämiä ryhmäkäyntejä museoon oli 23; näihin käynteihin osallistui 975 henkilöä. Useimpien museokäyntejä järjestäneiden yhdistysten kotipaikka oli Helsinki, mutta ilahduttavan paljon oli myös maaseudulta, jopa ulkomailtakin tulleita opintoryhmiä.

Tulot ja menot. Tulot kertomusvuonna pääsymaksuista, opaskirjojen ja postikorttien myynnistä sekä valokuvien julkaisu-oikeudesta olivat yhteensä 225 280 mk.

Menot olivat yhteensä 10 832 961 mk, jakautuen seuraavasti: Palkkiot 76 000 mk, Vakinaiset viranhaltijat 2 784 360 mk, Viranhaltijain vuosilomakustannukset

30. Kaupunginmuseo

91 356 mk, Viranhaltijain sunnuntai- ja ylityö- sekä päivystyskorvaukset 111 330 mk, Muut palkkamenot 1 612 211 mk, Vuokra 3 088 230 mk, Lämpö 307 693 mk, Valaistus 287 715 mk, Vedenkulutus 20 980 mk, Kokoelmien kartuttaminen 1 014 795 mk, Kokoelmien hoito 524 500 mk, Valokuvaukset 449 953 mk, Kaluston kunnossapito 151 036 mk, Painatus ja sidonta 61 325 mk, Tarverahat 168 570 mk, Siivoustarvikkeet 32 850 mk, Kuljetus- ja muuttokulut 50 057 mk.

Helsingin historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten luettelointiin käytettiin kertomusvuonna 296 343 mk. Kiinteistömenot olivat: rakennusviraston talorakennusosaston suorittamat korjaukset 706 000 mk sekä kiinteistöviraston talo-osaston maksamat kulut 20 250 mk, yhteensä 726 250 mk.
